

УДК 378.14

Зайцева Н.В.

Таврійський державний агротехнологічний університет

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ І ВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ ЯК ПЕРЕДУМОВИ ЯКІСНОЇ ОСВІТИ

Анотація. Стаття присвячена питанням синергії володіння іноземною мовою і медіаінформаційної діяльності студентів, молодих науковців та випускників бакалаврату. Просунуте користування ресурсами іншомовленнєвого (переважно англomовного) сегменту мережі Інтернет може стати як прикладним аспектом навчального процесу, так і інструментом навчальної, наукової і професійної діяльності.

Ключові слова: медіаграмотність, медіаосвіта, інформація, інформаційна культура, володіння іноземними мовами.

Постановка проблеми. В умовах інформаційного суспільства рівень медіа грамотності пересічного випускника бакалаврату українських вищих навчальних закладів обмежується сприйняттям медіатексту, спілкуванням у соціальних мережах і користуванням україномовним або російськомовним сегментом мережі Інтернет для реалізації суспільної або особистісної інформаційної активності. Натомість іншомовні медіаресурси пропонують необмежені можливості для реалізації професійних або наукових цілей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує надзвичайну актуальність у сучасному інформаційному суспільстві проблеми як підвищення рівня медіаосвіти нового покоління загалом (цьому питанню приділяють увагу такі вчені як Дзялошинський І.М., Антонова Л.Г., Жилавская О.П., серед робіт українських дослідників ґрунтовними є студії Онкович Г.В., Беляк О.М., Іщенко А.Ю., Іванова В.Ф.), так і у освіті за галузями (Міндеева С.В., Покроєва Л. Д., Дегтярьова Г. А.).

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є дослідження сполучення рівня медіаграмотності і рівня знань іноземних мов як передумови успішної навчальної діяльності і професійного росту нинішніх студентів і майбутніх фахівців та науковців. Причиною цьому є те, що і навчальний процес, і робочі будні, і наукова діяльність мають в умовах сьогодення інформаційні технології і чисельні ресурси своєю невід'ємною складовою, а глобалізація усіх сфер життєдіяльності і професійної активності вимагає високо-

го рівня знань з іноземної мови (в ідеалі, і мови професійного спрямування також).

Основний матеріал дослідження. Згідно з новою редакцією концепції впровадження медіаосвіти в Україні, схваленою Президією Національної академії педагогічних наук України 21 квітня 2016 року, медіаосвіта – частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні медіа (опосередковане комп'ютером спілкування, Інтернет, мобільна телефонія) з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [3].

Що стосується медіаосвіти у вищій школі, її елементи мають увійти до навчальних програм – мається на увазі так звана предметна професійна медіаосвіта. Тож, основне завдання медіаосвіти у сучасній педагогіці – підготовка нового покоління фахівців до роботи у актуальних інформаційних умовах, а також до критичного сприйняття і засвоєння багатозначної, контекстуальної та варіативної інформації, надання допомоги особистості в усвідомленні її позитивного та негативного впливу, засвоєння молоддю нових аспектів спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів. З огляду на освітній процес в цілому, необхідно надати йому нового імпульсу інноваційності через удосконалення мобільності і діалогічності процесу навчання, спрямувати педагогічне мислення викладача завдяки стимулюванню самоосвіти у галузі інформаційних технологій.

Для вивчення взаємозв'язку між рівнями медіаграмотності і володіння іноземною мовою слід перш за все розглянути терміни медіаосвіта, медіаграмотність та медіаактивність як передумови медіадіяльності студента.

Будь-яка активність (на відміну від діяльності) може мати місце і не привести до жодного результату, адже саме діяльність характеризується осмисленістю, і системою планування, яка включає у себе стратегію і аналіз створеного. У свою чергу, активність співвідноситься з діяльністю, коли виявляється як її динамічна умова, як характеристика її мобільності.

І.М. Дзялошинський виділяє такі види активності [1]:

- ведуча активність (наприклад, робоча, політична або громадянська);
- комунікаційна (що спрямовує енергетику особистості на пошук зв'язків і контактів, необхідних для реалізації ведучої активності);
- медіаактивність (що керує діями індивідуума з пошуку або виробництва інформації у медіасфері).

Переформовуючи надану класифікацію, взявши за основу головні сфери людської життєдіяльності, у яких особистість прагне самореалізуватися, Жилавская О.П. створює наступну структуру [2]: до складу ведучих активностей увійдуть професійна активність, суспільна активність, міжособистісна активність. Обслуговувати усі вище названі активності будуть так звані сервісні активності – медіаактивність (медіаінформаційна активність) та комунікаційна активність. У відповідності до концепції медіаінформаційності, згідно з якою медіа та інформація одночасно пронизують усі сфери нашого життя, медіаактивність, так само як і комунікаційна активність, є невід'ємною частиною професійної, суспільної та міжособистісної активностей.

Предметом уваги педагогів і дослідників є медіаактивність, у якій студенти виявляють себе успішно і регулярно. Відповідаючи потребам медіаактивності користувачів через оновлення і розширення власних можливостей, інформаційні технології тим самим сприяють розмаїттю і постійному удосконаленню медіаактивності. Цей взаємозв'язок є нерозривним і завдяки щохвилинному збільшенню активності людства на інформаційних ресурсах і у соціальних мережах міцнішає на основі потреби людей в інформації. На сьогоднішній день доцільно вирізняти 6 основних форм медіа активності, спрямованих на роботу з інформацією: пошук, отримання, споживання, передача, створення, поширення [2].

Передумовою успішного користування кожною з названих вище форм медіаактивності є визначений набір вмінь та навичок, які у своїй сукупності і визначають рівень медіаінформаційної грамотності особистості. Сучасні студенти здатні активно споживати медіапродукти, не володіючи при цьому технологіями їх створення, або здійснювати активний пошук інформації, але не вміти її поширювати. Оскільки такі обмежені комбінації досить поширені, індивідуум, який володіє лише окремими формами медіаактивності, не може бути охарактеризований як медіаграмотна особистість, а випускник бакалаврату – як висококваліфікований фахівець. Лише особистість, яка вільно використовує усі 6 форм, є медіаграмотною: вона вміє не лише продивлятися інформацію або слухати музику у соціальних мережах, а й створювати повідомлення, форуми і чати, організовувати і просувати медіа події, а також надавати через Інтернет-комунікації допомогу тим, хто її потребує. Лише фахівець, який здатний пройти весь шлях від навчання через працевлаштування і до роботи з глобальними медіаресурсами і внутрішнім програмним забезпеченням омріяного підприємства, гідний найкращого місця роботи.

Наступним важливим питанням є нагальність імплементації медіаосвіти і її елементів у навчальний процес як аспект діяльності педагога. Для ви-

ховання людей нового покоління необхідно навчити їх творити, бути незалежними, слід розвивати схильності до спостереження та аналізу дійсності. Для інтеграції медіаосвіти у систему як профільних, так і основних дисциплін необхідно поставити перед викладачами завдання по включенню у навчальний процес актуальних новин із засобів масової інформації та фахових видань. Це, за переліком базових медіаосвітніх вмінь Якушиної К.В. [5], допоможе формуванню наступних компетенцій у роботі з медіаоб'єктами:

- знаходити інформацію у різноманітних джерелах;
- систематизувати її за різними ознаками;
- включати інформацію у систему знань, що формуються, і використовувати ці знання при сприйнятті і критичному осмисленні інформації;
- вміння інтерпретувати інформацію, визначати її суть, адресну спрямованість, мету інформування;
- переводити візуальну інформацію у вербальну і навпаки;
- вміння чітко формулювати текстову інформацію на основі мультимедійного джерела;
- висловлювати особистісну позицію щодо прихованого змісту, аргументувати власні висловлювання, знаходити помилки у отриманій інформації та вносити пропозиції щодо їх виправлення;
- сприймати альтернативні точки зору і висловлювати обґрунтовані аргументи «за» та «проти» кожної з них;
- встановлювати асоціативні і практично доцільні зв'язки між інформаційними повідомленнями;
- виокремлювати головне у інформаційному повідомленні, відділяти головне від несуттєвої інформації;
- самостійно трансформувати, представляти інформацію (письмову, візуальну, із застосуванням мультимедійних засобів)
- видозмінювати у власному продукті обсяг інформації, форму, носій і т.ін.

Продивляючись запропонований перелік, неможливо не погодитись із тим, що інформаційна культура є важливою складовою освітнього потенціалу інформаційно-технологічного простору. Робота з інформацією і засобами створення, передачі/поширення та обробки інформації є сьогодні невід'ємною складовою професійної діяльності інформаційному суспільстві і необхідним компонентом інформаційної культури.

Метою навчання у вищому навчальному закладі є не лише отримання інформації, але й формування інформаційної культури як частини інтелектуальних вмінь. Роль викладача є визначальною у їх формуванні та удоскона-

ленні. Майбутній фахівець швидше набуде навичок для продовження освіти та самоосвіти, якщо і коли викладач передасть студенту різноманітні і ґрунтовні знання.

Для формування медіаосвітніх вмінь найважливішими є наступні складові інформаційної культури [5]:

- основи комп'ютерної грамотності і розуміння закономірностей інформаційних процесів;
- вміння організувати пошук і відбір інформації, необхідної для поставленої задачі;
- вміння оцінити достовірність, повноту, об'єктивність інформації, що надходить, представляти її у різних видах, опрацьовувати її;
- розуміння комп'ютерних інформаційних технологій як сукупності засобів рішення проблем (а не як самоцілі), розуміння їх можливостей та недоліків;
- вміння застосовувати отриману інформацію при прийнятті рішень у практичній діяльності.

При плануванні заняття викладач має включати елементи медіаосвіти. Формування наступних вмінь є визначальною метою такої імплементації:

1. Вміння опрацьовувати інформацію:

- знаходити визначену інформацію у текстовому і мультимедійному форматах;
- самостійно систематизувати її за конкретними вимогами;
- інтерпретувати мету і аудиторію представленої інформації;
- компресувати інформацію, з тим, щоб чітко і логічно представляти дані з мультимедійних джерел;

2. Вміння продукувати діяльність на основі інформаційного повідомлення:

- вміння включати інформацію у систему знань на основі критичного її сприйняття;
- трансформація візуальної інформації або аудіо у текстовий формат і навпаки;
- встановлення асоціативних зв'язків між двома та більше інформаційними повідомленнями (у тому числі, різного формату);
- здатність виділити головне і представлення інформаційного ядра;
- здатність розпізнати помилки у представленій інформації і вносити пропозиції щодо їх виправлення;
- здатність сформувати особистісну позицію до змісту (і підтексту);

- здатність до сприйняття чужої думки щодо інформаційного повідомлення, вміння вести аргументовану дискусію щодо отриманих даних.

І останнім важливим аспектом для формування медіа культури є доступ до найактуальніших та найважливіших для просунутого фахівця і всебічно розвиненої особистості ресурсів. В умовах сьогодення таке інформаційне підґрунтя і набір інструментів пропонує мережа Інтернет, особливо у її англійськомовному сегменті. Водночас, сьогодні фахівець, який отримав освітній ступінь бакалавра в Україні, має продемонструвати потенційному працевластувачеві у в Україні, і за її межами високий рівень медіаграмотності у сполученні із відповідністю до вимог до володіння іноземною мовою – рівень самостійного володіння мовою (B2), тобто бути здатним «продувати чіткі, докладні повідомлення на різноманітні теми і викласти свій погляд на основну проблему, показати переваги та недоліки різних поглядів» [4, 98]. Згідно із загальноєвропейською системою рівнів володіння мовою до «асортименту» матеріалів, з якими працює дипломований фахівець належать іншомовні «складні тексти на абстрактні та конкретні теми, у тому числі вузькоспеціальні». А найширший вибір вузькоспеціальної актуальної літератури пропонують розробники і дослідники на сайтах, призначених для презентації галузевих продуктів та послуг. Таким чином, під час навчання студент має набути інформаційної та іншомовленнєвої компетенції для вільного користування (і для рецептивної, і для продуктивної медіаінформаційної діяльності) наступними ресурсами:

1) перекладні онлайн-словники (як наприклад, *ABBYY Lingvo*): звичайні перекладні (власне, саме словники, а не перекладачі у браузері), а також багатомовні (для можливого перекладу нового терміну засобами мови-посередника: наприклад, якщо не має напряму перекладу «англійська-українська» для обраної лексичної одиниці, можна скористуватися ресурсом <http://www.linguee.ru>, перекласти термін з англійської на німецьку або російську, а потім вже на українську);

2) тлумачні онлайн-словники, з яких багато ресурсів (один з найзатребуваніших – <http://www.enzyklo.de/>) пропонують приклади застосування обраного терміну на авторитетних сайтах автентичних енциклопедій або спеціалізованих підприємств;

3) спеціалізовані словники (у тому числі ілюстровані, оснащені схемами та кресленнями) – технічні, комп'ютерні і т. ін. (наприклад, <https://www.techopedia.com/dictionary>);

4) сторінки та портали підприємств визначеної галузі (слід знати основні терміни для навігації, наприклад, *Search, About Us, Home, Impressum, Donate, Security Issues*);

5) слід також знати принципи користування хмарними сервісами (наприклад, *Google Drive, Dropbox*) і термінологію для роботи з ними (наприклад, *Recent, Trash, Shared with me*);

6) вміти користуватися відео-інструкціями для користувача двох видів: по-перше, це – відео-мануали для роботи з програмним забезпеченням, яке не має україномовного або російськомовного інтерфейсу (наприклад, програма *Adobe Captivate*). По-друге, слід знати лексику для перегляду відео щодо функціонування пристрою, а також поетапного перебігу процесу.

7) онлайн-редактори для створення презентацій (наприклад, <https://prezi.com/>, <https://www.powtoon.com/>, <https://www.haikudeck.com/>) не мають україно- або російськомовного інтерфейсу, а сьогодні ефектна презентація є невід'ємною складовою робочого процесу як претендентів на гідне місце роботи (особливо у творчих професіях та у галузі ІТ), так і фахівців на керівних посадах

8) фахівцям будь-якої галузі (а особливо економічної та інженерної) слід вміти користуватися ресурсами для подання об'яв купівлі-продажу і, відповідно, знати термінологію на сторінках он-лайн магазинів (наприклад, *Add to Cart, purchase*);

9) для подання заявки на роботу і в Україні, і за її межами слід вміти заповнювати он-лайн-форми персональними даними, відомостями щодо освіти, професійного досвіду і т. ін. Ця ж компетенція є вимогою для подання заявки на участь у конференції або гранті для науковців, тож потенційним вступникам до магістратури слід бути готовими передавати/ отримувати дані, а також оплачувати внески он-лайн.

Користуванню усіма цими ресурсами студента може навчити викладач іноземної мови, якщо спланує завдання на самостійну роботу відповідно до актуальних вимог до випускника бакалаврату, а також інтегрує творчі завдання у практичні заняття у вигляді роботи з он-лайн-ресурсами: самостійно підготувати інструкцію з користування новітньої технологією, презентувати прилад з виробничої галузі, оформити студентську доповідь іноземною мовою на конференцію у незвичному редакторі, знайти інформацію на іншому-вньому сайті і отримати додаткові дані, встановивши електронний зв'язок з його адміністратором.

Висновки. Підсумовуючи усе вище сказане, слід зазначити, що українській освіті вкрай необхідна як підготовка майбутніх фахівців з іноземної мови, так і імплементація інформаційних технологій у навчальний процес у вищих навчальних закладах. Йдеться не лише про термінове поглиблення курсів з медіакультури у студентів медійних (журналіст, видавець) спеціальностей, а й про правильну підготовку і налаштування студентів педагогічних

професій, а також у курсах магістратури для непедагогічних спеціальностей (наприклад, майбутніх викладачів інженерних або природничих дисциплін) і підвищення рівня медіаграмотності нинішніх студентів усіх напрямів навчання. Лише медіаграмотний фахівець, який не обмежений знанням однієї рідної мови у власному доступі до ресурсів і можливостей глобальної мережі, здатний забезпечити швидке і стабільне зростання в усіх галузях послуг і виробництва.

Бібліографічний список:

1. Дзялошинский И.М. Медиа и социальная активность молодежи / Иосиф Михайлович Дзялошинский // Медиаобразование: от теории — к практике: сб. материалов III Всеросс. науч.-практ. конф. «Медиаобразование молодежной аудитории», 21-23 октября 2009. – Томск: ТИИТ. – С. 120-129.
2. Жилавская О.П. Медиаактивность молодежи как фактор медиаобразования / О.П. Жилавская [Электронный ресурс] . – Режим доступа: <http://mic.org.ru/index.php/new/150-mediaaktivnost-molodezhi-kak-faktor-media-obrazovaniya> (Дата звернення: 23.06.2017)
3. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) // Media Sapiens [Електронний ресурс] . – Режим доступа: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/ (Дата звернення: 30.06.2017)
4. Програма з англійської мови для професійного спілкування. / [Колектив авторів: Г.Є.Бакаєва, О.А.Борисенко, І.І.Зуєнок, В.О.Іваніщева та ін.]. – К. : Ленвіт, 2005. – 119 с.
5. Якушина Е.В. Медиаобразование: как научиться грамотно работать с информацией / Якушина Екатерина Викторовна [Электронный ресурс] . – Режим доступа: <http://mic.org.ru/index.php/new/122-mediaobrazovanie-kak-nauchitsya-gramotno-rabotat-s-informatsiej> (Дата звернення: 28.06.2017)

Zaitseva N.V. Medialiteracy and Command of Foreign Languages as Quality Education Preconditions.

Summary: the article deals with synergy of command of foreign languages and media information activity of students, young researchers and bachelors. Advanced utilization of Internet resources in a foreign language (mainly English) might become both applied subject in educational process and teaching, science and profession instrument.

Key words: media literacy, media education, information, information culture, command of foreign languages.